

Jerzy Krzewicki, Maria Irena Ussowska, Grażyna Ściegienna-Zdeb

Zakład Chirurgii i Pielęgniarstwa Klinicznego

Instytut Pielęgniarstwa i Położnictwa

Wydział Nauk o Zdrowiu Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach

Dyrektor: prof. zw. dr hab. n. med. S. Głuszek

Dziekan: prof. zw. dr hab. W. Dutkiewicz**ODDZIAŁ REHABILITACJI WOJEWÓDZKIEGO SZPITALA
ZESPOLONEGO W KIELCACH W LATACH 1970-2005****STRESZCZENIE**

Opisano powstanie, rozwój i analizę 35-letniej pracy Oddziału Rehabilitacyjnego Wojewódzkiego Szpitala Zespólnego w Kielcach. Korzystając z relacji i materiałów archiwalnych, przedstawiono pracujących w przeszłości i obecnie lekarzy oraz pozostały personel. Przeanalizowano strukturę i liczbę leczonych chorych. Zwrócono uwagę na stopniowo rosnącą liczbę leczonych chorych. Od pierwszych lat istnienia Oddziału do roku 2005 liczba leczonych w trybie stacjonarnym wzrosła trzykrotnie, a w trybie pobytu dziennego – czterokrotnie. Wzrost liczby rehabilitowanych osób na Oddziale Rehabilitacji ma istotne znaczenie w poprawie wyników leczenia prowadzonego na innych oddziałach, w usprawnieniu i powrocie do pracy chorych po urazach, a także w uzupełniającym leczeniu cierpiących na schorzenia przewlekłe. Leczenie, szczególnie w trybie dziennym, ma duże znaczenie ekonomiczne.

Słowa kluczowe: rehabilitacja, usprawnianie, ekonomika leczenia, historia rehabilitacji.

SUMMARY

This paper aims at describing the occurrence, development and analysis of the thirty-five years of the activities of the Rehabilitation Department in the Provincial General Hospital in Kielce. The personnel working here in the past and now is presented on the basis of the archive materials taken into account. The structure and the number of the treated patients are analysed. Attention is drawn to the gradually increasing number of patients. From the first year of the Department's existence until the year 2005, the number of patients treated in the mode of twenty four-hour hospital stay increased three times, whereas those treated in the mode of a day hospital stay increased four times. The increase in the number of those rehabilitated at the Department Rehabilitation is of prime importance to improve the treatment results conducted in other departments, to make progress and recovery of the patients with traumas and to provide a supplementary treatment for the patients suffering from chronic diseases. The treatment especially in the mode of a day hospital stay is of significant economic importance.

Key words: rehabilitation, improvement, economics of treatment, history of rehabilitation.

Celem pracy jest przedstawienie struktury, rozwoju i działalności Oddziału Rehabilitacji Wojewódzkiego Szpitala Zespólnego w Kielcach w ciągu 35 lat jego istnienia.

REHABILITACJA LECZNICZA – HISTORIA

Określenie „rehabilitacja” zostało użyte po raz pierwszy w 1918 r. przez dyrektora Nowojorskiego Instytutu Czerwonego Krzyża Douglasa C. McMurtie dla działań medycznych związanych z usprawnianiem inwalidów wojennych po I wojnie światowej. Kolejna wojna światowa i wzrost liczby niepełnosprawnych osób zainspirował dalszy rozwój rehabilitacji. W Szpitalu Bellevue w Nowym Jorku powstał w 1947 r. 80-lóżkowy Wydział Rehabilitacji i Medycyny Fizykalnej. Kierował nim dr Howard Rusk [1].

Inicjatorem leczenia rehabilitacyjnego w Polsce był chirurg, prof. Ludwik Bierkowski (1801-1860), który w 1837 r. zorganizował w Krakowie Zakład Gimnastyczno-Ortopedyczny. Napisał też pracę: *Kilka słów o ważności, potrzebie i użytku gimnastyki* [2].

W roku 1892 w Warszawie H. Kuczalska prowadziła Zakład Gimnastyki Inwalidzkiej. Na tej bazie stworzyła w 1906 r. Szkołę Gimnastyki Zdrowotnej i Leczniczej, gdzie kształcili się polscy fachowcy kinezyterapii [2].

Twórcą współczesnej polskiej rehabilitacji był prof. Wiktor Dega (1896-1995). Zajęcia z zakresu teorii i praktyki gimnastyki leczniczej i masażu prowadził już na Wyższej Uczelni Wychowania Fizycznego w Poznaniu w latach 1925/1926. W roku 1930 zorganizował pierwszy kurs gimnastyki wyrównawczej dla dzieci szkół poznańskich. Dr W. Dega przeniósł się do Bydgoszczy w 1937 r., gdzie stworzył oddział usprawniania leczniczego. Już jako profesor W. Dega objął w 1945 r. Katedrę i Klinikę Ortopedyczną w Poznaniu, a w 1950 r. został pierwszym krajowym specjalistą ds. rehabilitacji. W Polsce rehabilitację uznano za odrębną specjalność medyczną w 1959 r. Pierwszą Katedrę Medycyny Rehabilitacyjnej utworzono w Poznaniu w 1960 r. (kier. doc. dr Janina Tomaszewska). Stołeczne Centrum Rehabilitacji (STOCER), kierowane przez prof. Mariana Weissa, powstało w 1962 r. Dwie pierwsze w świecie Kliniki Rehabilitacji powołano na Akademiach Medycznych w Poznaniu (1960) i w Warszawie (1961) [2].

Szpitale wojewódzkie od 1975 r. mają obowiązek posiadania działów rehabilitacji [3].

ODDZIAŁ REHABILITACJI W KIELCACH

W nowo wybudowanym Szpitalu Wojewódzkim w dzielnicy Czarnów w Kielcach 1 marca 1970 roku powstał 13-lóżkowy Dział Rehabilitacji. Była to pierwsza placówka szpitalna tego typu w województwie kieleckim, świadcząca usługi dla województwa kieleckiego i radomskiego.

Jego kierownikiem została specjalista rehabilitacji – lek. med. Krystyna Gronowska, pochodząca z Warszawy. W czasie okupacji uzyskała na tajnych kompletach maturę i w latach 1943/1944 rozpoczęła konspiracyjne studia medyczne, następnie w latach 1945-1948 kontynuowała je na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznań-

skiego, otrzymując dyplom lekarza w 1949 r. Pracowała początkowo w Klinice Chirurgicznej we Wrocławiu, a później w Kielcach na Oddziale Chirurgicznym Szpitala Dziecięcego. Posiadała specjalizacje: I stopień z chirurgii ogólnej (1953), II stopień z chirurgii dziecięcej (1959), II stopień z rehabilitacji (1967). Prowadziła Oddział Rehabilitacyjny do roku 1974 [3].

Personel stanowili wtedy: lek. med. Irena Maria Ussowska; mgr wf, spec. rehab. leczniczej: Barbara Kabzińska, Stanisław Wanic; mgr: Stanisław Czarnocki, Danuta Predygier; technicy fizjoterapii: Krystyna Gierczak, Maria Świerzycka, Barbara Tamioła, Alicja Ilcewicz, Irena Józwik, Maria Anusewicz; asystent społeczny Anna Janowska; pielęgniarka oddziałowa Halina Sufin; pielęgniarki: Bogumiła Wolak, Halina Siwek, Jadwiga Klisek, Janina Łazowska; kąpielowa Teresa Witecka; instruktorka terapii zajęciowej: Anna Górka; salowe: Teresa Suligowska, Władysława Łachut, Maria Wątrobińska, Lucyna Adamiec. Późniejszą Oddziałową była Danuta Gołąbek.

Pierwszego pacjenta przyjęto na rehabilitację w szpitalu na Czarnowie w dniu 3 marca 1970 r., z przykurczem stawu biodrowego.

Pododdział Dzienny (20-łóżkowy) powstał w 1978 r. Przez wiele lat prowadziła go lek. med. Grażyna Ściegienna-Zdeb. Obecnie prowadzony jest rotacyjnie.

Ordynatorem Oddziału Rehabilitacji w latach 1974-2003 była lek. med. Maria Irena Ussowska. Od roku 2003 ordynatorem Oddziału jest lek. med. Grażyna Ściegienna-Zdeb.

Obecny personel Oddziału przedstawia się następująco: ordynator lek. med. Grażyna Ściegienna-Zdeb; z-ca Ordynatora lek. med. Joanna Zielke; lekarze: Zofia Kalinowska-Starzyk, Małgorzata Karpeta, Katarzyna Woldańska-Salata, Ernesta Ziomkowska, Paweł Bilski; asystent socjalny mgr Jolanta Salachna; psycholog i logopeda mgr Zofia Ussowska; mgr rehabilitacji: Maciej Toporek, Małgorzata Dworzak, Ewa Gula, Danuta Wojtecka, Agnieszka Niechciał, Cezary Kubik; licencjonowani fizjoterapeuci: Beata Wołowicz, Justyna Domagała, Magdalena Majcherczyk, Karolina Rembosz; masażyści: Marian Marzec, Ewa Papież, Dagmara Gemzik; pielęgniarka oddziałowa mgr Wiesława Nowocień; pielęgniarki: Wiesława Armata, Marzena Pudło, Marzanna Stemplewska, Jadwiga Matałowska, Mirosława Owczarek, Marta Zawierucha, Krystyna Szyszkowska, Barbara Kołodyńska, Magdalena Zyguła; kąpielowa Stanisława Zawadzka.

Osoby pracujące w przeszłości na Oddziale Rehabilitacji: lekarze: Irena Ussowska, Halina Zgadzaj, Barbara Derela-Leśkiewicz, Teresa Małkowska, Urszula Machura-Żyła, Elżbieta Lenczewska; mgr wychowania fizycznego: Barbara Kabzińska, Stanisław Wanic, Jan Kurz, Wojciech Kiebzak, Danuta Predygier, Anna Matla, Krystyna Gierczak, Krystyna Krzelowska, Teodora Pawłowska; mgr logopedii: Barbara Doktor, Elżbieta Dener; mgr psychologii: Halina Baran, Józef Duda.

W ramach oddelegowań na okres specjalizacji na oddziale pracowali lekarze: Małgorzata Adamczyk, Grzegorz Cichosz, Janusz Maria Dobrowolski, Wiesława Gawrońska-Wanic, Jan Hajek, Romualda Krajewska, Agnieszka Krawczyk, Jan

Moroz, Jan Sabatowski, Jerzy Stodolny, Marek Werens, Wojciech Wydro, Katarzyna Zarzycka, Anna Wójcik-Bielecka, Magdalena Koba, Piotr Gierczak*.

Struktura Oddziału i profil pracy

Obecnie Oddział Rehabilitacji składa się z dwóch części: całodobowej stacjonarnej (26 łóżek) i dziennej (20 łóżek) – łącznie 46 łóżek.

Leczenie pacjentów odbywa się w pracowniach i gabinetach: fizykoterapii, salach gimnastycznych (indywidualnych i zbiorowych), balneologii, terapii zajęciowej, masażu. Wyposażenie ich stanowią: urządzenia do ćwiczeń indywidualnych, ugule, rotory, rowery treningowe, zestawy do ćwiczeń manualnych i precyzyjnych, urządzenia do masażu wirowych i wibracyjnych kąpeli podwodnych, okłady parafinowe.

Oddział Stacjonarny i Pododdział Dzienny dysponują aparaturą i standardowymi urządzeniami do: magnetoterapii, laseroterapii, terapii ultradźwiękowej, elektroterapii, światłolecznictwa.

Pracownicy Oddziału Rehabilitacji prowadzą również konsultacje i leczenie na innych Oddziałach Szpitala Wojewódzkiego: Kardiologicznych, Wewnętrznych, Intensywnej Terapii, Ortopedii, Neurochirurgii i Chirurgii. Dla całego szpitala pracuje też asystent socjalny oraz psycholog.

Oddział Rehabilitacji Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Kielcach posiada akredytację do prowadzenia specjalizacji I i II stopnia z rehabilitacji medycznej.

Leczone schorzenia

Na Oddziale Rehabilitacji w trybie całodobowej hospitalizacji leczeni są pacjenci: po złamaniach kości kończyn z przykurczami i zanikami mięśniowymi, po urazach i złamaniach kręgosłupa z niedowładami i porażeniami, po wszczepieniu endoprotez stawowych, po udarach mózgowych z zaburzeniami ruchowymi i mowy, po zabiegach neurochirurgicznych, z bólami kręgosłupa, porażeniami nerwów obwodowych, rzadziej z problemami reumatologicznymi.

W trybie Oddziału Dziennego leczeni są chorzy: z dolegliwościami pourazowymi, związanymi z dyskopatią i rwą kulszową, przewlekłymi schorzeniami układu kostno-stawowego, porażeniami nerwów obwodowych, ze schorzeniami neurologicznymi (sclerosis multiplex, polineuropatie) i po udarach mózgowych.

* Archiwum WSZ w Kielcach.

Pacjenci Oddziału Rehabilitacji

W ciągu 35 lat leczono 12 347 osób. Średnio rocznie przebywało na Oddziale Rehabilitacji 352 chorych.

Tabela 1. Chorzy leczeni w trybie stacjonarnym na Oddziale Rehabilitacji Szpitala Wojewódzkiego w Kielcach w latach 1971-2005*

Rok	Liczba	Rok	Liczba	Rok	Liczba	Rok	Liczba	
1969	x	1979	294	1989	306	1999	484	
1970	x	1980	201	1990	308	2000	520	
1971	244	1981	272	1991	316	2001	610	
1972	238	1982	270	1992	342	2002	647	
1973	240	1983	296	1993	370	2003	650	
1974	266	1984	324	1994	322	2004	512	
1975	285	1985	239	1995	288	2005	460	
1976	288	1986	367	1996	418			
1977	286	1987	324	1997	410			
1978	217	1988	324	1998	409			
							Ogółem	12 347

W czasie funkcjonowania Pododdziału Dziennego leczono 6033, co średnio rocznie wynosi 215 osób.

Tabela 2. Chorzy leczeni na Pododdziale Dziennym w latach 1978-2005**

Rok	Liczba	Rok	Liczba	Rok	Liczba	
1978	78	1988	128	1998	344	
1979	102	1989	82	1999	344	
1980	96	1990	101	2000	418	
1981	87	1991	159	2001	424	
1982	102	1992	194	2002	408	
1983	85	1993	190	2003	415	
1984	107	1994	226	2004	440	
1985	89	1995	165	2005	451	
1986	106	1996	263			
1987	133	1997	296			
					Ogółem	6033

* Dział Statystyki Medycznej i Dokumentacji Chorych WSzZ w Kielcach (K. Lechowicz).

** Tamże.

WYNIKI

Jak widać (tabela 1), następuje stopniowy wzrost liczby leczonych chorych na Oddziale Rehabilitacji w trybie stacjonarnym. W latach 70. rocznie leczono ponad 200 pacjentów, w połowie lat 80. liczba przekroczyła 300, a w latach 90. – 400 osób. W roku 2000 przyjęto na oddział ponad 500 pacjentów, a w 2003 – przebywało tam 650 osób.

Podobną tendencję wzrostową liczby chorych obserwuje się wśród leczonych w trybie pobytu dziennego (tabela 2). Początkowa liczba osób z ok. 100 rocznie, wzrosła w latach 90. dwukrotnie, aby w ostatnich latach osiągnąć ponad 400.

Kilkakrotny wzrost liczby chorych na Oddziale Rehabilitacji w trybie stacjonarnym i dziennym świadczy o większej dynamice leczenia oraz o dużym zapotrzebowaniu na leczenie usprawniające. Jest to spowodowane zapewne zarówno postępowaniem w innych dziedzinach medycyny (neurologii, neurochirurgii, ortopedii), jak i uznaniem ekonomicznych aspektów usprawniania chorych i możliwości ich powrotu do pracy.

PODSUMOWANIE

Oddział Rehabilitacyjny Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Kielcach jest najstarszym tego typu oddziałem w województwie świętokrzyskim. Powstanie Oddziału wyprzedziło rozporządzenie MZiOS z 1975 r., nakładające obowiązek istnienia działów rehabilitacji przy wojewódzkich szpitalach. Dzięki pracy Oddziału Rehabilitacji na Czarnowie wielu lekarzy mogło zdobyć specjalizację z tej dziedziny i mogły powstać inne tego typu oddziały w województwie. Możliwość leczenia usprawniającego poprawia skuteczność leczenia pacjentów, leczonych uprzednio na innych oddziałach szpitalnych, umożliwia szybszy i bardziej skuteczny powrót chorych po operacjach czy przebytych schorzeniach do sprawności życiowej i zawodowej. Tok dziennego leczenia chorych bez całodobowej hospitalizacji pozwala na znaczne zwiększenie liczby rehabilitowanych, przy zmniejszeniu kosztów. W dziennym trybie można usprawniać nawet 60% pacjentów. Oddział Rehabilitacji spełnia też ważną rolę w poprawie ekonomicznych aspektów leczenia.

PIŚMIENNICTWO

- [1] Kuch J. (red.): Rehabilitacja – podręcznik dla studentów. PZWL. Warszawa 1989.
- [2] Dega W., Milanowska K. (red.): Rehabilitacja medyczna. PZWL. Warszawa 2001.
- [3] Dz. Urz. MZiOS nr 12 z 17.10.1975 r.